

SỰ THAM GIA CỦA NGƯỜI DÂN TRONG ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ CHƯƠNG TRÌNH XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI Ở MỘT SỐ XÃ CỦA TỈNH THỪA THIÊN HUẾ

Phan Công Tam*, Lê Đình Phùng, Trương Quang Hoàng, Trần Cảnh Thắng, Dương Việt Tân

Trường Đại học Nông lâm, Đại học Huế

Tóm tắt: Nghiên cứu được thực hiện tại xã Hương Lộc, huyện Nam Đông và xã Quảng Phú, huyện Quảng Điền, tỉnh Thừa Thiên Huế. Mục tiêu của nghiên cứu nhằm xác định thực trạng tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả đạt chuẩn nông thôn mới và đề xuất các giải pháp để góp phần nâng cao sự tham gia của người dân vào đánh giá kết quả thực hiện chương trình. Kết quả nghiên cứu cho thấy người dân có vai trò quan trọng trong đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới, nhưng tỷ lệ người dân tham gia vào quá trình đánh giá đạt chuẩn nông thôn mới còn rất thấp, người dân hầu như chưa nắm được trình tự thủ tục để công nhận đạt chuẩn nông thôn mới. Các nguyên nhân chính dẫn đến sự hạn chế tham gia của người dân là trình độ và nhận thức thấp, sự tiếp cận thông tin hạn chế, các cơ chế chính sách chưa phù hợp.

Từ khóa: đánh giá, người dân, nông thôn mới, sự tham gia

1 Đặt vấn đề

Chương trình Mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới (XDNTM) là chương trình lớn, có tầm quan trọng tác động trực tiếp đến tất cả các lĩnh vực, hướng đến việc nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của người dân nông thôn. Sau 5 năm thực hiện, chương trình XDNTM đã đạt được những kết quả đáng ghi nhận, góp phần làm thay đổi bộ mặt nông thôn ở các vùng, cải thiện từng bước điều kiện sống vùng nông thôn của cả nước. Tính đến hết tháng 11/2015, cả nước có 1.298 xã (14,5 %) được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới; số tiêu chí bình quân/xã là 12,9 tiêu chí (tăng 8,2 tiêu chí so với 2010); số xã khó khăn nhưng có nỗ lực vươn lên (xuất phát điểm dưới 3 tiêu chí, nay đã đạt được 10 tiêu chí trở lên) là 183 xã. Mức thu nhập bình quân đầu người vùng nông thôn đã đạt 24,4 triệu đồng/năm (tăng khoảng 1,9 lần so với năm 2010) [1,3].

Cùng với cả nước, việc thực hiện chương trình XDNTM ở tỉnh Thừa Thiên Huế đã có những chuyển biến tích cực và bước đầu đã có những thành tựu đáng khích lệ. Bộ mặt nông thôn ở hầu hết các địa phương đều có sự thay đổi căn bản, toàn diện; điện, đường, trường, trạm ngày càng được đầu tư hoàn chỉnh. Đặc biệt là đời sống của người dân ngày càng được nâng cao. Thu nhập bình quân đầu người khu vực nông thôn toàn tỉnh năm 2015 ước đạt 23,01 triệu đồng, tăng 81,6 % so với 2010 (12,6 triệu đồng), tốc độ tăng bình quân đạt 12,8 %/năm; tỷ lệ hộ nghèo khu vực nông thôn toàn tỉnh giảm từ 14,9 % năm 2010 còn 5,94 % đến cuối năm 2015. Bình quân giảm 1,8 %/năm [2].

Sự tham gia của người dân là một yếu tố quan trọng khẳng định sự thành công của mô hình cộng đồng nông thôn [8]. Người dân đóng vai trò quan trọng trong quá trình lập kế hoạch, tiến hành xây dựng nông thôn mới và đánh giá đạt chuẩn nông thôn mới. Họ là người có nhu

* Liên hệ: phancongtam@huaf.edu.vn

cầu nhưng không có điều kiện để đáp ứng nhu cầu, là người phản ánh nhu cầu cần có sự hỗ trợ nhưng lại là người thực hiện, đánh giá thành quả và hưởng lợi [4]. Sự tham gia của người dân trong quyết định các vấn đề XDNTM: tham gia thành lập ban chỉ đạo, các tiểu ban XDNTM thôn xóm; tham gia đóng góp ý kiến lập quy hoạch, kế hoạch XDNTM; tham gia các lớp tập huấn phát triển kinh tế... có ý nghĩa quan trọng và quan trọng hơn nữa là tham gia vào đánh giá kết quả xây dựng nông thôn mới.

Trên những cơ sở đó, được sự hỗ trợ của Cơ quan Viện trợ phát triển Ai Len (Irish Aid) chúng tôi tiến hành nghiên cứu “Vai trò của người dân trong đánh giá kết quả xây dựng nông thôn mới: Nghiên cứu trường hợp tại xã Hương Hòa, huyện Nam Đông và xã Quảng Phú, huyện Quảng Điền, tỉnh Thừa Thiên Huế”.

Bài viết sử dụng kết quả nghiên cứu này và tập trung vào hai nội dung đó là thực trạng về sự tham gia của người dân trong đánh giá kết quả tiêu chí xây dựng nông thôn mới và các yếu tố ảnh hưởng đến sự tham gia của người dân trong tiến trình này.

2 Phương pháp nghiên cứu

Chọn điểm nghiên cứu: nghiên cứu được tiến hành tại 2 xã đã được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới: xã Hương Lộc, huyện Nam Đông đại diện cho xã miền núi và xã Quảng Phú huyện Quảng Điền, đại diện cho xã đồng bằng.

Thu thập thông tin thứ cấp: nguồn tài liệu thông tin thứ cấp được thu thập từ: (i) các báo cáo nghiên cứu liên quan đến đánh giá kết quả chương trình XDNTM; (ii) các văn bản pháp lý liên quan như các chính sách, quy định đối với chương trình XDNTM, đánh giá kết quả XDNTM được tất cả các cấp ban hành (từ Trung ương đến tỉnh, huyện và xã); (iii) các báo cáo và kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội của địa phương và các báo cáo tổng kết 5 năm thực hiện chương trình XDNTM từ cấp Trung ương, tỉnh, huyện và xã.

Thu thập thông tin sơ cấp: các phương pháp thu thập thông tin bao gồm:

Khảo sát hộ gia đình: nghiên cứu được tiến hành thông qua điều tra bảng hỏi với số hộ phỏng vấn là 50 hộ/xã. Các hộ được chọn ngẫu nhiên từ danh sách được xã cung cấp, mỗi xã chọn 4 thôn. Bảng hỏi được thiết kế gồm các phần (i) thông tin cơ bản về hộ, (ii) đánh giá của người dân ở xã nông thôn mới sau khi đạt chuẩn về các chỉ tiêu nông thôn mới, (iii) mức độ tham gia của người dân trong tham gia đánh giá kết quả thực hiện các tiêu chí.

Phỏng vấn sâu: nghiên cứu đã tiến hành 20 cuộc phỏng vấn sâu tập trung vào các đối tượng: ban chỉ đạo nông thôn mới cấp tỉnh, huyện, xã; cán bộ chủ chốt của các ban ngành ở 2 xã đã được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới và người dân am hiểu về chương trình và quá trình đánh giá công nhận đạt chuẩn nông thôn mới. Mục đích nhằm thu thập thông tin về: những khó khăn/trở ngại trong quá trình thực hiện chương trình XDNTM; sự cần thiết tham gia của người dân trong đánh giá kết quả XDNTM; những bất cập trong các văn bản quy phạm pháp luật và quy trình quá trình đánh giá kết quả; các giải pháp tăng cường sự tham gia của người dân trong đánh giá kết quả; những giải pháp tăng cường chất lượng đánh giá đạt chuẩn nông thôn mới.

Thảo luận nhóm: Tổng số 4 cuộc thảo luận nhóm đã được thực hiện ở 2 xã, mỗi xã 2 cuộc. Mỗi nhóm thảo luận gồm 15 người. Đối tượng thảo luận nhóm bao gồm: ban chỉ đạo chương trình XDNTM, ban phát triển thôn và nhóm nông dân nông cốt. Nội dung thảo luận nhóm bao gồm: hiểu biết về chương trình XDNTM, về đánh giá kết quả chương trình XDNTM; vai trò chức năng của ban, nhóm trong đánh giá kết quả XDNTM; các hình thức huy động sự tham gia của người dân; các giải pháp duy trì và phát huy kết quả chương trình XDNTM; giải pháp tăng cường chất lượng quá trình đánh giá kết quả XDNTM.

Phương pháp xử lý số liệu: Thông tin điều tra được thu thập và quản lý bằng Microsoft Excel 2010, số liệu được phân tích bằng phần mềm SPSS phiên bản 16. Phân tích thống kê mô tả được sử dụng để trình bày các kết quả nghiên cứu.

3 Kết quả nghiên cứu và thảo luận

3.1 Kết quả chương trình xây dựng nông thôn mới tại hai xã nghiên cứu

Hương Hòa là một xã của huyện miền núi Nam Đông, có tổng diện tích đất tự nhiên 1.119 ha, trong đó chủ yếu là đất lâm nghiệp, đất trồng cao su. Xã có 641 hộ với 2.594 khẩu, trong đó có 354 hộ Kinh và 287 hộ dân tộc chiếm 41 %, chủ yếu là dân tộc Cơ Tu. Tỷ lệ nghèo đói của xã rất thấp (1,2 %), thu nhập bình quân đầu người đạt 24 triệu/người/năm. Trong giai đoạn từ 2011 đến 2015, tổng số vốn đầu tư cho XDNTM của xã Hương Hòa là khoảng 64,38 tỷ đồng, trong đó vốn Nhà nước (Trung ương đến huyện) là 43,782 tỷ đồng, vốn ngân sách xã và dân đóng góp là 20,599 tỷ đồng. Hương Hòa là xã đầu tiên của Thừa Thiên Huế được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới [7].

Quảng Phú là xã đồng bằng của huyện Quảng Điền, có diện tích tự nhiên là 1.190 ha, trong đó diện tích lúa ổn định khoảng 841 ha, cây công nghiệp ngắn ngày khoảng 250 ha, chủ yếu là vùng chuyên canh mía (mía Cẩm Tân), cây rau màu các loại khoảng 47,5 ha. Quảng Phú có 2.906 hộ với 12.750 khẩu. Thu nhập bình quân đầu người năm 2015 là 25 triệu đồng/năm, tỷ lệ nghèo theo chuẩn mới là 4,34 %. Tổng số vốn đầu tư cho XDNTM của xã từ năm 2011 đến nay khoảng 66,29 tỷ đồng. Quảng Phú đã đạt 19/19 tiêu chí và đã được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới năm 2014 [8].

3.2 Thông tin chung về hộ điều tra

Thông tin chung của hộ được phỏng vấn về nhân khẩu, lao động và lao động phụ thuộc được thể hiện ở bảng 1. Kết quả ở bảng 1 cho thấy số nhân khẩu bình quân của hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa là 4,66 nhân khẩu, ở xã Quảng Phú là 4,52 nhân khẩu. Sự chênh lệch nhân khẩu giữa các nhóm hộ cũng không lớn, ở xã Hương Hòa thì tương đối đồng đều, trong khi đó nhân khẩu của xã Quảng Phú có sự biến động hơn.

Về lao động thì trung bình mỗi hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa có 2,58 lao động, ở xã Quảng Phú là 2,74 lao động, đa phần thành viên của hộ đều ở trong độ tuổi lao động. Sự biến động về lao động giữa các hộ được phỏng vấn trong cùng xã và giữa hai xã chênh lệch không nhiều. Về lao động phụ thuộc thì chiếm tỷ lệ khá thấp, trung bình số lao động phụ thuộc

của hộ được phỏng vấn ở xã hương hòa là 2,04 lao động phụ thuộc trong khi đó ở xã Quảng Phú chỉ là 1,76 lao động phụ thuộc.

Bảng 1. Thông tin chung về hộ điều tra

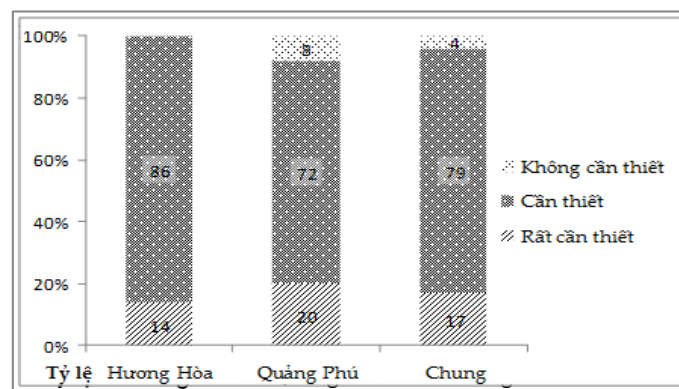
Chỉ tiêu	Nhân khẩu		Lao động		Lao động phụ thuộc	
	Mean	Std	Mean	Std	Mean	Std
Hương Hòa	4,66	1,33	2,58	1,31	2,04	1,14
Quảng Phú	4,52	2,08	2,74	1,48	1,76	1,54
Chung	4,59	1,74	2,66	1,39	1,9	1,36

Nguồn: phỏng vấn hộ, 2016

3.3 Ý kiến người dân về sự cần thiết của tham gia trong đánh giá kết quả nông thôn mới

Tham gia là yếu tố quan trọng trong mọi hoạt động phát triển nông thôn. Theo Cohen và Uphoff tham gia bao gồm sự can dự của người dân trong tiến trình ra quyết định, trong thực hiện chương trình, chia sẻ quyền lợi của các chương trình phát triển cũng như trong đánh giá những chương trình này [8].

Trong quá trình XDNTM, người dân vừa là chủ thể, vừa là người thực thi đồng thời là người thụ hưởng các kết quả cuối cùng. Do vậy, sự tham gia của người dân vào trong các hoạt động XDNTM và cũng như quá trình đánh giá kết quả là rất cần thiết vì nó đảm bảo phát huy sự tham gia của cộng đồng, đảm bảo sự minh bạch, tính bền vững của chương trình. Để đánh giá sự cần thiết tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới nghiên cứu đã tiến hành phỏng vấn người dân và kết quả được thể hiện ở biểu đồ 1.

Biểu đồ 1. Ý kiến người dân về sự cần thiết tham gia vào đánh giá kết quả nông thôn mới

Kết quả cho thấy 100 % số hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa cho rằng sự tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả nông thôn mới là thực sự cần trong đó 14 % cho rằng là rất cần thiết, 86 % cho là cần thiết. Đối với xã Quảng Phú thì có 92 % số hộ được phỏng vấn

trả lời là thực sự cần có sự tham gia của người dân, trong đó 20 % số hộ được phỏng vấn cho rằng là thực sự rất cần và 70 % cho là cần thiết. Kết quả này cho thấy hầu hết người dân được phỏng vấn đều đánh giá rất cao về mức độ cần thiết cần có sự tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả XDNTM.

Sự cần thiết tham gia của người dân thể hiện ở các nội dung: người dân là người trực tiếp góp ý cho các nội dung của báo cáo, ý kiến đánh giá của họ sẽ đánh giá tiêu chí đạt hay chưa thông qua các cuộc họp góp ý cho báo cáo; người dân là người phản biện cho báo cáo, đánh giá kết quả và là người bỏ phiếu thông qua báo cáo đánh giá đạt chuẩn thông qua bỏ phiếu hoặc biểu quyết. Vì vậy, trong các cuộc họp góp ý báo cáo đánh giá kết quả quy định tỷ lệ tham gia họp của người dân phải đạt tối thiểu 70 % số hộ trong tổng số hộ dân, điều này đã nói lên vai trò cực kỳ quan trọng, không thể thiếu sự tham gia của người dân.

3.4 Sự tham gia của người dân trong đánh giá kết quả nông thôn mới

Có thể thấy, người dân là chủ thể trung tâm trong quá trình xây dựng nông thôn mới, mục đích cuối cùng của xây dựng nông thôn mới là phục vụ người dân, phục vụ phát triển sản xuất và nâng cao thu nhập, đời sống của nhân dân. Người dân là người thừa hưởng cuối cùng, là người duy trì và vận hành các công trình hạ tầng nông thôn [5].

Sự tham gia của người dân vào quá trình đánh giá công nhận đạt chuẩn nông thôn mới thể hiện ở các hình thức: tham gia vào tổ đánh giá kết quả, họp thôn góp ý cho báo cáo và góp ý cho báo cáo đánh giá của cấp huyện sau thẩm tra. Kết quả nghiên cứu được thể hiện ở bảng 2.

Bảng 2. Các hình thức tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả nông thôn mới (tỷ lệ %)

Hình thức tham gia	Hương Hòa	Quảng Phú	Chung
Tham gia vào tổ đánh giá	12	8	10
Họp thôn đóng góp ý kiến cho báo cáo	58	58	58
Góp ý cho báo cáo đánh giá của cấp huyện trực tiếp hoặc bằng văn bản	30	35	32,5

(Nguồn: phỏng vấn hộ, 2016)

Kết quả cho thấy, tỷ lệ người dân được phỏng vấn ở 2 xã Hương Hòa và Quảng Phú tham gia vào tổ đánh giá kết quả nông thôn mới rất thấp, chỉ đạt tỷ lệ tương ứng là 12 % và 8 %. Theo kết quả phỏng vấn người dân, thì thành phần tổ đánh giá thường do UBND xã quyết định lựa chọn. Tổ đánh giá này bao gồm: Đảng ủy, Ủy ban nhân dân, Mặt trận tổ quốc, đoàn thể xã hội và Ban phát triển thôn. Vì vậy, người dân rất ít được mời tham gia vào hoạt động này, nếu có tham gia vào tổ đánh giá thì những người này hầu hết là cán bộ của thôn.

Tỷ lệ người dân tham gia họp thôn góp ý cho báo cáo cũng chỉ đạt tỷ lệ 58 %. Đây là giai đoạn quan trọng trong đánh giá kết quả. Sau quá trình đánh giá của tổ đánh giá, kết quả sẽ được tổng hợp và tổ chức họp thôn để lấy ý kiến người dân. Người dân sẽ góp ý cho từng tiêu

chí và biểu quyết đồng ý từng tiêu chí đã đạt yêu cầu. Vai trò của người dân là cực kỳ quan trọng nhưng sự tham gia của người dân vào hoạt động này cũng còn rất hạn chế. Có nhiều lý do giải thích cho tỷ lệ tham gia thấp: do thiếu thông tin tham gia, do nhận thức và do họ chưa quan tâm đến việc đánh giá kết quả. Họ cho rằng đây là việc làm của thôn, của xã, nếu họ tham gia hay không thì cũng chẳng quan trọng gì. Do đó, họ thường ít tham gia các cuộc họp mặc dù đã được thông báo.

Một khía cạnh khác thể hiện sự tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả là góp ý cho báo cáo đánh giá sau thẩm tra của Ủy ban nhân dân huyện. Sau khi Ủy ban nhân xã hoàn thiện báo cáo, hoàn thiện hồ sơ gửi cho Ủy ban nhân dân huyện thì cấp huyện sẽ thành lập tổ đánh giá để thẩm tra kết quả, sau khi thẩm tra đối với những xã đủ điều kiện công nhận sẽ được tổng hợp, công bố trên các phương tiện truyền thông để lấy ý kiến góp ý của người dân. Kết quả phỏng vấn thấy rằng, tỷ lệ người dân tham gia họp góp ý cho báo cáo này chỉ đạt 30 % ở xã Hương Hòa và ở xã Quảng Phú là 35 %. Như vậy, có thể thấy hầu như người dân còn khá thờ ơ với việc đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới.

Để đánh giá mức độ tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới, nghiên cứu đã tiến hành phỏng vấn các mức độ tham gia của hộ, kết quả được trình bày ở bảng 3.

Bảng 3. Mức độ tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả nông thôn mới (tỷ lệ %)

Mức độ tham gia	Hương Hòa	Quảng Phú	Chung
Nhiều	2	18	10
Vừa phải	24	40	32
Ít	46	16	31
Không tham gia	28	26	27

Nguồn: phỏng vấn hộ, 2016

Số liệu ở bảng 3 cho thấy chỉ có 2 % số hộ được hỏi ở xã Hương Hòa và 18 % số hộ được hỏi ở xã Quảng Phú trả lời là tham gia nhiều vào quá trình đánh giá kết quả nông thôn mới. Họ tham gia vào toàn bộ quá trình, từ đầu cho đến cuối tiến trình đánh giá kết quả. Có 24 % số hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa và 40 % số hộ được phỏng vấn ở xã Quảng Phú cho rằng mức độ tham gia của họ là vừa phải, họ tham gia vào hầu hết các giai đoạn đánh giá kết quả. Có đến 46 % số hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa và 16 % số hộ được phỏng vấn ở xã Quảng Phú trả lời là tham gia ít, họ chỉ tham gia vào một vài nội dung của hoạt động đánh giá. Tương tự có đến 28 % số hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa và 26 % số hộ được phỏng vấn ở xã Quảng Phú trả lời là không tham gia vào bất cứ nội dung gì của hoạt động đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới.

Qua bảng 3, có thể thấy rằng mức độ tham gia vào đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới của người dân ở xã Quảng Phú nhìn chung cao hơn so với xã Hương Hòa. Đồng thời, bảng 3 cũng thể hiện mức độ tham gia chung của người dân vào quá trình đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới là còn rất thấp, điều này được phản ánh khi có hơn 50 % số hộ được phỏng vấn trả lời là ít tham gia hoặc không tham gia. Như vậy, có thể thấy rằng

hầu như người dân chưa tham gia nhiều vào hoạt động đánh giá để công nhận đạt chuẩn nông thôn mới.

3.5 Những yếu tố hạn chế sự tham gia của người dân trong đánh giá kết quả nông thôn mới

Có thể thấy rằng người dân có vai trò rất quan trọng trong quá trình đánh giá công nhận đạt chuẩn nông thôn mới. Tuy nhiên, sự tham gia của họ vào quá trình đánh giá còn rất hạn chế. Điều này sẽ làm ảnh hưởng đến chất lượng kết quả đánh giá. Có nhiều nhân tố ảnh hưởng đến sự tham gia của người dân. Một số nhân tố quan trọng ảnh hưởng đến sự tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới có thể kể đến là: trình độ văn hóa, nhận thức, tiếp cận thông tin và các yếu tố về cơ chế, chính sách.

Yếu tố về trình độ văn hoá: Kết quả điều tra kết hợp với số liệu từ thu thập thông tin thứ cấp cho thấy, khả năng hoàn thành các tiêu chí ở những xã có trình độ cao văn hóa cao hơn những xã có trình độ thấp. Kết quả phỏng vấn hộ cho thấy, có hơn 30 % số hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa chỉ mới tốt nghiệp trung học cơ sở. Do trình độ văn hóa của một số hộ còn hạn chế, cho nên sự tham gia của họ vào quá trình đánh giá đạt chuẩn nông thôn mới mang tính hình thức. Họ chưa có đủ khả năng tốt để phân tích hiện trạng đạt được của các chỉ tiêu nông thôn mới, mà thường đồng ý với nội dung đánh giá nông thôn mới do tổ công tác chuẩn bị. Cũng do hạn chế về trình độ văn hóa chưa cao, cho nên tham gia các cuộc họp là hình thức tham gia duy nhất mà họ có thể tham gia, họ không thể tham gia và thực hiện các công việc mang tính phân tích và phản biện nội dung đánh giá đạt chuẩn nông thôn mới.

Yếu tố về nhận thức: Quá trình khảo sát cho thấy một tỷ lệ đáng kể các hộ chưa hiểu đúng về XDNTM, họ còn mang tính ý lại và cho rằng XDNTM cũng như đánh giá đạt chuẩn là công việc của Nhà nước của chính quyền địa phương; không những vậy, họ rất ít tham gia các cuộc họp thôn nói chung và họp đánh giá đạt chuẩn nông thôn mới nói riêng. Kết quả phỏng vấn hộ cho thấy, có rất nhiều hộ được thông báo thời gian và nội dung cuộc họp nhưng họ vẫn không tham gia. Họ cho rằng họ có tham gia hay không tham gia thì cũng chẳng ảnh hưởng gì, họ có nêu ý kiến hay không nêu ý kiến trong buổi họp đánh giá thì cũng không quan trọng và chưa chắc ý kiến đóng góp của họ đã được ghi nhận. Chính những tâm lý này đã ảnh hưởng rất lớn đến sự tham gia của họ vào các cuộc họp nói chung và các cuộc họp đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới nói riêng. Nhận thức hạn chế chính là nhân tố cản trở sự tham gia của người dân vào các khâu quan trọng trong đánh giá kết quả đạt chuẩn nông thôn.

Sự tiếp cận thông tin: Một yếu tố quan trọng ảnh hưởng đến sự tham gia của người dân đó là sự nắm bắt của họ về chương trình XDNTM. Điều này phản ánh ở các khía cạnh thông tin mà họ nắm được, nghe được về chương trình và hiểu biết của họ. Mức độ tiếp cận thông tin của họ liên quan đến chương trình nông thôn mới, đánh giá kết quả nông thôn mới sẽ ảnh hưởng đến kết quả tham gia. Kết quả phỏng vấn người dân về mức độ tiếp cận thông tin được thể hiện ở bảng 4.

Bảng 4. Mức độ tiếp cận thông tin của người dân (tỷ lệ %)

Nội dung	Hương Hòa	Quảng Phú	Chung
Biết trình tự thủ tục công nhận	12	6	9
Biết thành viên tổ đánh giá	24	18	21
Thấy báo cáo đánh giá	36	44	40
Được nghe thông báo kinh phí xây dựng nông thôn mới	20	30	25
Biết tổng kinh phí xây dựng nông thôn mới	0	2	1
Biết tỷ lệ đóng góp của người dân trong tổng kinh phí xây dựng nông thôn mới	12	28	15

Nguồn: phỏng vấn hộ, 2016

Kết quả ở bảng 4 cho thấy tỷ lệ người dân biết về trình tự thực công nhận nông thôn mới là rất thấp chỉ có 12 % số hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa và 6 % số hộ được phỏng vấn ở xã Quảng Phú trả lời là biết trình tự thủ tục này. Tỷ lệ người dân tham gia vào tổ đánh giá kết quả cũng rất thấp: chỉ có 12 % số hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa và 8 % số hộ được phỏng vấn ở xã Quảng Phú trả lời là có tham gia vào tổ đánh giá, trung bình chung chỉ có 21 % số hộ được phỏng vấn trả lời là có biết thành viên của tổ đánh giá. Như vậy, có thể thấy rằng sự quan tâm và hiểu biết của người dân về việc đánh giá đạt chuẩn nông thôn mới còn rất hạn chế. Người dân gần như không biết quy trình như thế nào hay cần những thủ tục gì để một xã được công nhận nông thôn mới. Thiếu nắm bắt về thông tin là một trở ngại lớn cho người dân trong quá trình tham gia xây dựng nông thôn mới cũng như quá trình giám sát và đánh giá nông thôn mới. Số liệu ở bảng 4 cũng cho thấy, chỉ có 36 % trong tổng số hộ được phỏng vấn ở xã Hương Hòa và 44 % ở xã Quảng Phú cho biết là được thấy báo cáo đánh giá nông thôn mới. Tỷ lệ hộ được nghe thông báo kinh phí nông thôn mới cũng chiếm rất thấp ở xã Hương Hòa là 20 % và ở xã Quảng Phú là 30 %. 100 % số hộ ở xã Hương Hòa không biết tổng kinh phí xây dựng nông thôn mới là bao nhiêu trong khi đó tỷ lệ biết tổng kinh phí nông thôn mới ở xã Quảng Phú chỉ có 2 %. Ngoài ra, tỷ lệ người dân biết về tỷ lệ đóng góp của người dân trên tổng kinh phí xây dựng nông thôn mới cũng chưa cao.

Như vậy, có thể thấy người dân chưa được tiếp cận các thông tin về tài chính hoạt động, các thủ tục công nhận đạt chuẩn của chương trình nông thôn mới trong khi đây là một nguyên tắc bắt buộc theo quy định, mọi hoạt động đều cần có sự tham gia của người dân: dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra. Sự hạn chế trong nắm bắt thông tin cũng có thể là nguyên nhân quan trọng làm hạn chế sự tham gia trong đánh giá kết quả nông thôn mới của người dân.

Cơ chế chính sách: Kết quả nghiên cứu cho thấy chưa có các quy định hay chính sách ràng buộc sự tham gia của người dân vào quá trình xây dựng cũng như đánh giá đạt chuẩn nông thôn mới và hưởng lợi từ chương trình này cho nên sự tham gia của người dân còn mang tính thụ động và phụ thuộc khả năng vận động của chính quyền địa phương. Thông tư 40 của Bộ nông nghiệp và Phát triển nông thôn yêu cầu sự tham gia của người dân vào quá trình đánh

giá, nhưng lại chưa có cơ chế trong việc người dân tham gia đánh giá độc lập kết quả thực hiện các tiêu chí.

Ngoài ra, việc thiếu các biểu mẫu thiết kế để cho người dân đánh giá cũng là nhân tố hạn chế sự tham gia của người dân. Các tiêu chí thường là tổng hợp của nhiều tiêu chí nhỏ, các biểu mẫu đánh giá thường khá phức tạp nên người dân khó nắm bắt được. Chính vì thế, một yêu cầu cần thiết là phải đơn giản hóa các biểu mẫu để người dân có thể tự đánh giá được và tham gia đánh giá thì cũng sẽ dễ dàng hơn.

4 Kết luận và kiến nghị

4.1 Kết luận

Theo ý kiến đánh giá của người dân thì rất cần thiết phải có sự tham gia vào quá trình đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới. Điều này được thể hiện ở việc người dân bỏ phiếu/biểu quyết tán thành hay không tán thành kết quả đánh giá hay quy định tỷ lệ người dân tham gia các cuộc họp đánh giá đã nói lên vai trò quyết định, không thể thiếu của người dân.

Các hình thức tham gia của người dân vào quá trình đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới bao gồm: tham gia vào tổ đánh giá kết quả, họp thôn góp ý cho báo cáo và góp ý cho báo cáo đánh giá của cấp huyện sau thẩm tra. Nhìn chung, tỷ lệ người dân tham gia vào đánh giá kết quả còn rất thấp.

Mức độ tham gia vào đánh giá kết quả công nhận đạt chuẩn nông thôn mới còn rất hạn chế và mang tính thụ động, hơn 50 % số hộ được phỏng vấn ít tham gia hoặc không tham gia vào quá trình đánh giá kết quả này.

Có rất nhiều yếu tố ảnh hưởng đến sự tham gia của người dân, trong đó có cả yếu tố từ phía người dân như: trình độ học vấn, trình độ nhận thức và một số yếu tố liên quan đến cơ chế chính sách.

4.2 Kiến nghị

Trên cơ sở những kết quả nghiên cứu, chúng tôi có một số kiến nghị sau:

Tăng cường công tác tuyên truyền, vận động để người dân hiểu rõ về chương trình nông thôn để người dân tham gia tích cực vào quá trình xây dựng cũng như đánh giá kết quả xây dựng nông thôn mới.

Lồng ghép các cuộc họp, các buổi lấy ý kiến trên cơ sở vẫn đảm bảo thời gian và nội dung để tăng số lượng tham gia của người dân. Đối với các cuộc họp quan trọng cần lấy ý kiến/bỏ phiếu thì phải đi đến cả những hộ không tham gia họp để lấy ý kiến/bỏ phiếu.

Xây dựng hệ thống chỉ số, biểu mẫu đánh giá để người dân có thể áp dụng đánh giá kết quả một cách độc lập khách quan.

Tài liệu tham khảo

1. Ban chỉ đạo Trung ương chương trình mục tiêu Quốc gia về xây dựng nông thôn mới (2015), *Báo cáo tổng kết 5 năm thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới*.

2. Ban chỉ đạo chương trình mục tiêu Quốc gia về xây dựng nông thôn mới tỉnh Thừa Thiên Huế (2015), *Báo cáo tổng kết 5 năm thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới tỉnh Thừa Thiên Huế*.
3. Nguyễn Tuấn Anh (2011), *Nghiên cứu ứng dụng phương pháp đánh giá nông thôn có sự tham gia của cộng đồng (Participatory rural assessment-PRA) để xây dựng phương pháp và tiêu chí giám sát, đánh giá kết quả thực hiện xây dựng mô hình nông thôn mới*, Báo cáo đề tài nghiên cứu khoa học công nghệ Bộ NN&PTNT.
4. Hà Thị Thùy Dương (2016), Phát huy vai trò chủ thể của người dân trong xây dựng nông thôn mới, *Tạp chí Cộng sản*, số tháng 2.
5. Tô Huy Rúa (2008), Nông nghiệp, nông dân, nông thôn trong đổi mới ở Việt Nam - Một số vấn đề lý luận và thực tiễn, *Tạp chí Cộng sản*, số tháng 12.
6. Thông tư số 40/2014/TT-BNNPTNT (2014), *Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về việc Hướng dẫn trình tự, thủ tục, hồ sơ xét công nhận và công bố xã, huyện, tỉnh đạt chuẩn nông thôn mới*.
7. Ủy ban nhân dân xã Hương Hòa (2015), *Báo cáo tổng kết 5 năm thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới xã Hương Hòa*.
8. Ủy ban nhân dân xã Quảng Phú (2015), *Báo cáo tổng kết 5 năm thực hiện Chương trình mục tiêu Quốc gia xây dựng nông thôn mới xã Quảng Phú*.
9. Cohen, J. and Uphoff, N. (1977), Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity, *World Development*, 8: 213-235.
10. Chang Soo Choe, (2005), *Key Factors to Successful Community Development: The Korean Experience. Institute of Developing Economies - Japan External Trade Organization (DE-JETRO Discussion Paper No. 39)*.

COMMUNITY'S PARTICIPATION IN ASSESSING RESULTS OF NEW RURAL DEVELOPMENT PROGRAMS IN THUA THIEN HUE PROVINCE

Phan Cong Tam*, Le Dinh Phung, Truong Quang Hoang, Tran Canh Thang, Duong Viet Tan

College of Agriculture and Forestry, Hue University

Abstract: This study was carried out in Huong Loc commune - Nam Dong district, and Quang Phu commune - Quang Dien district - Thua Thien Hue province. Its objectives were to describe the real status of community's participation in assessing results of new rural criteria and thereby to suggest solutions to enhance this participation. The study revealed that although people played important roles in the process of assessing and recognizing results of new rural development criteria, the rate of the community's participation was moderate and the people did not know the procedures to get approval for a commune to be fulfilled with new rural criteria. It was found that main factors limiting the people's participation are low education, poor access to information and inappropriate legal mechanism.

Keywords: community's participation, new rural criteria, low education, poor access to information, inappropriate legal mechanism